

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum angeli videant Deum per essentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

QVÆST. VIII. DE COGNITIONE, ANGEL. ART. I.

vita gloriæ est prior secundum viam perfectionis: F
vt finis his, quæ sunt ad finem.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum sicut dicitur liber vite, possit dici liber mortis.

Gloss. ordi-
naria ibi.

OCTAVO quaeritur, vtrum possit dici liber
mortis, sicut dicitur liber vite. Et videtur qd
sic. Luc. 10. super illud, Gau dete, quia nomina ve-
stra, dicit glo. Si quis caelestia siue terrestria gesse-
rit per hoc quasi literis annotatus apud Dei me-
moriã eternãlter est afixus: sed sicut per ope-
ra caelestia, quæ sunt opera iustitia, aliquis ordina-
tur ad vitam, ita per opera terrestria quæ sunt ope-
ra peccati ordinatur ad mortẽ. ergo sicut in Deo
est conscrip̃tio ordinata ad vitam, ita est ibi con-
scrip̃tio ordinata ad mortẽ. ergo sicut in Deo di-
citur liber vite, ita & liber mortis.

¶ 2 Præc. Liber vite in Deo non ponitur nisi in-
quantum apud se conscriptos habet quos ad eter-
na præmia preparauit, ad similitudinem eius, qd
princeps terrenus conscriptos habet illos quos ad
aliquas dignitates determinauit: sed sicut prin-
ceps ciuitatis habet descriptas dignitates, & præ-
mia, ita etiam p̃nas, & supplicia, ergo & similiter
apud Deum debet boni liber mortis.

¶ 3 Præc. Sicut Deus cognoscit prædestinationẽ
suam qua alios preparauit ad vitã, ita cognoscit
reprobationẽ suam qua alios preparauit ad mor-
tem: sed ipsa notitia, quam Deus habet de sua præ-
destinatione dicitur liber vite, vt dictum est, ergo
& notitia reprobationis debet dici liber mortis.

Art. 1. lu-
sus quæst.

SED CONTRA, Secundum Dionysium
in libro de Diuinis nominibus, in principio, De
diuinis non est audendum aliquid dicere, nisi
quod est per auctoritatem sacræ scripturæ intro-
ductum: sed liber mortis non inuenitur in scri-
ptura dici de Deo, sicut liber vite. ergo non de-
bemus ponere librum mortis.

Cap. 1. pa-
rum a prin-
cipio.

RESPON. Dicendum, quod de eo, quod in li-
bro scriptum habetur, habet aliquis aliquam noti-
tiam præ alijs priuilegiatam. Vnde & respectu illo-
rum scitorũ a Deo liber dici debet de quibus ali-
quam specialem notitiam præ alijs habet. Est au-
tem i Deo duplex cognitio, scilicet simplicis no-
titia, & scientia approbationis. Scientia simplicis
notitiæ communis est omnibus bonis & malis,
scientia autem approbationis est bonorum tan-
tum. Et ideo boni habent aliquam priuilegiatam
cognitionem in Deo præ alijs, ratione cuius in li-
bro conscribi dicuntur: nõ autẽ mali, & ideo nõ
dicitur liber mortis si cut dicitur liber vite.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quidã ope-
ra caelestia exponunt de operibus contemplatiue
vite, opera autem terrestria de operibus actiue.
per vtraque autem aliquis conscribitur ad vitam
non ad mortem, & ita vtraque conscrip̃tio ad li-
brum vite pertinet, & neutra ad librum mortis.
Quidam vero per opera terrestria intelligunt ope-
ra peccati, per quæ quãuis aliquis per se loquen-
do ordinetur ad mortem, tamen per accidens ali-
quis ordinatur ad vitam, in quantum aliquis post
peccatũ resurgit cautiõr, & humiliõr. Vel potest
dici, & melius, quod cum dicitur aliquid per alte-
rũ cognosci, hoc potest intelligi dupliciter. Vno
modo vt preposito designet causam cognitionis
ex parte cognoscẽtis, & sic non potest intelligi in
proposito, quia opera quæ quis facit bona vel ma-
la non sunt causa neq; diuinæ præscientiæ vel præ-
destinationis, neque reprobationis æternæ. Alio

modo vt designet causam ex parte cogniti, & sic
intelligitur in proposito, dicitur, n. aliquis esse an-
notatus apud Dei memoriã per opera, que ges-
sit: non quia huiusmodi opera sint cã quare Deus
cognoscit, sed quia Deus cognoscit, quod propter
huiusmodi opera aliquis habiturus est mortem,
vel vitam. vnde patet quod glossa illa non loquitur
de conscrip̃tione vite, quæ pertinet ad librum
vite, quæ est ex parte Dei.

AD SECVNDVM dicendum, quod aliqua conscri-
buntur in libro, vt perpetuo in notitia maneat.
Illi autem, qui puniuntur per p̃nas ipsas extermi-
nantur a notitia hominum, & ideo non conscri-
buntur, nisi forte ad tempus quousq; eis p̃nas re-
figatur. Sed illi qui deputantur ad dignitates, &
præmia conscribuntur simpliciter, vt qualis per-
petua memoria habeantur.

AD TERTIVM dicendum, qd de reprobis Deus
non habet notitiam priuilegiatam, sicut de prece-
stinatis, & ideo non est simile.

QVÆSTIO OCTAUA.

De cognitione Angelorum.

In decem, & septem articulos diuisa.

¶ Primo enim quaeritur, Vtrum Angeli videant
Deum per essentiam.

¶ Secundo, Vtrum intellectus Angeli, vel homi-
nis beati essentiam diuinam comprehendat.

¶ Tertio, Vtrũ Angelus ex proprijs naturalibus ad
videndũ Deũ per essentia pertingere possit.

¶ Quarto, Vtrum Angelus videns Deum per es-
sentiam omnia cognoscat.

¶ Quinto, Vtrum visio rerum in verbo sit per ali-
quas similitudines rerum in intellectu angelo
existentes.

¶ Sexto, Vtrum Angelus cognoscat scripturam.

¶ Septimo, Vtrũ vnus Angelus alium intelligat.

¶ Octauo, Vtrũ Angelus materialia cognoscat per
aliquas formas, vel per essentia sui cognoscat.

¶ Nonno, Vtrũ forme per quas Angeli cognoscunt
res materiales sint innatae, vel a rebus acceptae.

¶ Decimo, Vtrũ Angeli superiores habeat cogni-
tionẽ per formas magis vniuersales, q̃ inferiores.

¶ Vndecimo, Vtrũ Angelus singularia cognoscat.

¶ Duodecimo, Vtrum Angeli futura cognoscat.

¶ Tertiodecimo, Vtrum Angeli occulta cordium
scire valeant.

¶ Quartodecimo, Vtrum Angeli similes multos
cognoscat.

¶ Quintodecimo, Vtrum Angeli cognoscat
discurrendo de vno in aliud.

¶ Sextodecimo, Vtrum in Angelis distinguitur
beat cognitio matutina, & vespertina.

¶ Decimo septimo, Vtrũ cognitio Angelica per ma-
tutinã, & vespertinã sufficienter distinguitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Angeli videant Deum per essentiam.

QVÆSTIO est de cognitione Angelorum. Et
primo quaeritur, vtrum Angeli videant Deum
per essentiam. Et videtur quod non. dicitur enim
per Ioan. 1. Deum nemo vidit vnquam: super quod
dicit Chrysost. Sed nec ipse dico caelestes esse
scilicet ipsa Cherubim, & Seraphim ipsum, vnde, vt
quoniam

quam videre poterit: sed quicumque videt Deum per essentiam, videt ipsum, ut est. ergo Angelus non videt Deum per essentiam.

¶ 2 Præ. Exod. 33. super illud, Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, &c. dicit glossa. substantiam Dei, nec hominum, nec Angelorum quisquam, sicut est, unquam videre potuit: & sic idem quod prius.

¶ 3 Præ. Secundum Augustinum. Desiderium est rei non habita: sed Angeli desiderant in Deum prospicere, ut dicitur in 1. Petri 2. ergo Deum per essentiam non videt.

¶ 4 Præ. Chrysolomus super Ioannem dicit. Ipsum quod est Deus, non solum Prophetas, sed nec Angeli, nec Archangeli videre poterit, & sic idem quod prius, quia ipsum quod est Deus, est essentia Dei.

¶ 5 Præ. Omne quod videtur ab intellectu, per aliquam formam videtur: si ergo intellectus videt essentiam Dei, oportet quod per aliquam formam eam videat: sed non potest ipsam videre per ipsam divinam essentiam, quia forma qua intellectus intelligit, facit eum intellectum in actu, & sic est actus eius: & sic oportet quod ex ea, & intellectu efficiatur unum, quod non potest dici de divina essentia, quæ non potest venire, ut pars in constitutionem alicuius, ergo oportet quod Angelus intelligens Deum videat eum mediante aliqua alia forma, & sic non videt eum per essentiam.

¶ 6 Præ. Intellectus dicitur esse proportionatus intelligibili, cum intelligibile sit perfectio intelligētis: sed nulla potest esse proportio inter essentiam divinam, & intellectum angelicum, quia in infinitum distat, & talium nulla est proportio. ergo non potest Deum Angelus per essentiam videre.

¶ 7 Præ. Nullus assimilatur alicui nisi secundum similitudinem eius receptam in ipso: sed intellectus Angeli cognoscens Deum assimilatur ei, cum omnis cognitio sit per assimilationem. ergo oportet quod cognoscat eum per similitudinem, & non per essentiam suam.

¶ 8 Præ. Quicumque aliquid per essentiam cognoscit, cognoscit de eo, quod est: sed ut patet per Dionysium, & Damascenum, de Deo non potest sciri quid est, sed quid non est. ergo nullus intellectus potest videre Deum per essentiam.

¶ 9 Præ. Sicut dicit Dionysius in Epistola ad Caium, in Deo tenebræ describuntur propter superabundantiam eius claritatem, & propter hoc quod absconditur omni lumini, & occultatur omni cognitioni: sed claritas divina, non solum excedit intellectum nostrum, sed etiam Angelorum, ergo eorum cognitioni claritas divina essentia absconditur.

¶ 10 Præ. Dionysius sic arguit in primo capite de Divinis nominibus. Omnis cognitio est existētium: sed Deus non est existētis, sed superexistētis. ergo non potest cognosci nisi superessentiali cognitione, quæ est cognitio divina.

¶ 11 Præ. Sicut dicit Dionysius in Epistola ad Caium. Si quis videns Deum intellexit, quod vidit, non ipsum vidit, sed aliquid eorum, quæ sunt eius. ergo Deus per essentiam a nullo intellectu creato videtur potest.

¶ 12 Præ. Quanto visus est fortior, tanto aliquid magis remotum videri potest ab eo. ergo infinite distans videri non potest, nisi a visu infinite virtutis: sed essentia divina in infinitum distat ab omni intellectu creato. cum ergo omnis intellectus creatus sit finitæ virtutis nullus intellectus creatus poterit videre Deum per essentiam.

¶ 13 Præ. Ad cognitionem quamlibet requiritur iudicium: sed iudicium non est nisi superioris de

A feriori. cum ergo nullus intellectus sit superior divina essentia, nullus intellectus creatus Deum per essentiam videre potest.

¶ 14 Præ. Ut Boetius dicit, iudicium est actus iudicantis. ergo iudicatum se habet ad iudicium ut passum: sed divina essentia non potest se habere ut passum respectu alicuius intellectus creati. ergo intellectus creatus Deum per essentiam videre non potest.

¶ 15 Præ. Omne illud quod per essentiam videtur, intellectu attingitur: sed nullus potest attingere ad illud, quod in infinitum distat ab ipso. ergo intellectus Angeli non potest videre essentiam Dei quæ in infinitum distat ab eo.

S E D C O N T R A est quod dicitur Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris. faciem autem patris videre, est videre essentiam ipsius. ergo Angeli vident Deum per essentiam.

¶ 2 Præ. Angeli beati hoc modo vident Deum, sicut nobis promittitur in statu beatitudinis: sed nos videbimus Deum per essentiam, ut patet per illud primæ Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. ergo & Angeli vident Deum per essentiam.

¶ 3 Præ. Angeli cognoscunt eum a quo facti sunt: sed ipsa essentia divina est causa Angelorum. ergo essentiam divinam vident.

¶ 4 Præ. Omne quod videtur, videtur per essentiam suam, vel per similitudinem: sed in Deo non est aliud similitudo, & essentia: quia quicquid est in Deo, Deus est. igitur cum Angeli Deum videant, vident eum per essentiam suam.

¶ 5 Præ. Intellectus est fortior in cognoscendo, quam affectus in diligendo: unde dicit Augustinus. præcedit intellectus, sequitur tardus, aut nullus affectus: sed Angeli diligunt divinam essentiam. ergo multo magis vident eam.

R E S P O N D E N D U M. Dicendum, quod circa hanc questionem quidam erraverunt dicentes, Deum per essentiam a nullo unquam intellectu creato videri posse, attendentes distantiam, quæ est inter intellectum creatum, & divinam essentiam. Sed hæc positio sustineri non potest cum sitharetica. Cōstat enim, quod cuiuslibet intellectualis creaturæ beatitudo consistit in sua perfectissima operatione. Illud autem, quod est supremum in qualibet creatura rationali, est intellectus. Unde oportet quod beatitudo cuiuslibet creaturæ rationalis in nobilissima visione intellectus consistat. nobilitas autem intellectualis visionis est ex nobilitate intellectus: sicut etiam dicit Philosophus in 10. Ethic. quod perfectissima operatio visus, est visus bene dispositi ad pulcherrimum eorum, quæ cadunt sub visu. Si ergo creatura rationalis in sua perfectissima visione non perveniat ad videndum divinam essentiam, beatitudo eius non esset ipse Deus, sed aliquid sub Deo, quod esse non potest: quia ultima perfectio cuiuslibet rei est, quando pertingit ad suum principium. Ipse autem Deus omnes creaturas rationales immediate condidit, ut fides nostra tenet. Unde oportet secundum fidem, ut omnis creatura rationalis, quæ ad beatitudinem pervenit, Deum per essentiam videat. Sed oportet nunc considerare, & intelligere quis sit modus videndi Deum per essentiam. In omni siquidem visione oportet ponere aliquid, quo videns visum videat: & hoc est vel essentia ipsius visi, sicut cum Deus cognoscit scriptum, vel aliqua similitudo eius, sicut homo videt lapidem. Et hoc ideo, quia ex intelligente, & intelligibili oportet aliquo modo fieri

5. de Conf. profa 5.

Sermo 8. super illud. Cognoscitur alicuius modo 8.

Cap. 9. circa medium 10. 5

Dama. lib. 1. cap. 8. de Div. no. & in ill. Theologic. Dio. 1. epist. ad Caium in prim. hinc in prim. cap. 10.

a medio 10. 5

feri in intelligendo vnum non autem potest dici
 q̄ essentia Dei videatur ab aliquo intellectu crea-
 to per aliquam similitudinem. In omni n. cogni-
 tione, quæ est per similitudinem, modus cogni-
 tionis est secundum conuenientiam similitudinis
 ad illud, cuius est similitudo: & dico conuenien-
 tiam secundum representationem, sicut species in
 anima conuenit cum re, quæ est extra animam non
 secundum esse naturale. Et ideo si similitudo defi-
 ciat a representatione speciei, non autem a repræ-
 sentatione generis, cognoscetur res illa secundum
 rationem generis, non secundum rationem spe-
 ciei. Si autem deficiat etiam a representatione gen-
 eris, repræsentaret autem secundum conuenien-
 tiam analogie tantum, tunc nec etiam secundum
 rationem generis cognoscetur, sicut si cognosce-
 retur substantia per similitudinem accidentis. Ois
 autem similitudo diuinæ essentia in intellectu re-
 cepta, non potest habere aliquam conuenientiam
 cum essentia diuina, nisi analogice tantum. Et ideo
 cognitio, quæ esset per talem similitudinem, non
 esset ipsius Dei per essentiam, sed multo imperfe-
 ctior, quam si cognoscetur substantia per simi-
 litudinem accidentis. Et ideo illi, qui dicebant q̄
 Deus per essentiam non videtur, dicebant quod
 videbitur quida in fulgor diuinæ essentia, intelli-
 gētes per fulgorem illam similitudinem lucis in-
 creata, per quam Deum videre ponebant, deficiē-
 tem tamen a representatione diuinæ essentia, si-
 cut deficit lux recepta in pupilla a claritate quæ est
 in Sole: unde non potest desigi acies videntis in
 ipsam Solis claritatē, sed videt inspiciens quosdā
 fulgores. Restat ergo ut illud, quo intellectus crea-
 tus Deum per essentiam videt, sit essentia diuina:
 Non autem oportet quod ipsa diuina essentia fiat
 forma intellectus ipsius, sed quod se habeat ad ip-
 sum ut forma, ut sicut ex forma, quæ est pars rei,
 & materia efficitur vnus ens actus, ita licet dissimili
 modo, ex essentia diuina, & intellectu creato fiat
 vnum in intelligendo dum intellectus intelligit,
 & essentia diuina per se ipsam intelligitur. Qualiter
 autē essentia separata possit coniungi intellectui,
 ut forma, sic ostendit Commen. in 3. de Anima.
 Quando cumq; in aliquo receptibili recipiuntur
 duo, quorum vnum est altero perfectius, propor-
 tio perfectioris ad minus perfectum, est sicut propor-
 tio forme ad suum perfectibile: sicut lux est p-
 fectio coloris, quādo ambo recipiuntur in diapha-
 no. Et ideo cum intellectus creatus, qui inest sub-
 stantia creatæ, sit imperfectior diuinæ essentia in co-
 existente, comparabitur diuinæ essentia ad illum in-
 tellectum quodammodo, ut forma. Et huius exē-
 plum aliquale in rebus naturalibus inueniri potest.
 Res n. per se subsistens non potest esse alicuius ma-
 terie forma, si in ea aliquid de materia inueniatur,
 sicut lapis non potest esse alicuius materie forma,
 sed res per se subsistens: quæ materia caret, potest
 esse forma materia, sicut de anima patet. Et simi-
 liter quodammodo essentia diuina, quæ est actus
 purus, quāuis habeat esse distinctum omnino
 ab intellectu, efficitur tamen ei, ut forma in intelli-
 gendo. Ideo dicit Magister in 2. dist. secundi sen-
 tentiarum, quod vnio corporis ad animam rō-
 nalem est quoddam exemplū beatæ vnionis spī-
 ritus rationalis ad Deum.
 Ad PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur,
 hoc videtur ut est, potest intelligi dupliciter. Vno
 modo, ut modus quo res visa est, cadat sub visione.
 hoc est dictū, ut videat in re visa ipse modus quo

res est, & hoc modo Deus ut est ab angelis ut
 videbitur a beatis, quia videbunt essentia eius ha-
 bere illū modū quē habet, & sic intelligit quod in-
 betur primæ Ioan. 3. Videbimus eū sicū est. Alio
 modo potest intelligi, ut modus predictus conformetur
 visioni vidētis, ut scilicet talis sit modus visio-
 nis ipsius, qualis est modus essentia rei i se, & sic
 a nullo intellectu creato potest Deus videri ut est, quia
 impossibile est ut modus visionis intellectus crea-
 ti sit ita sublimis sicut modus quo Deus est, & hoc
 modo intelligendum est verbum Chrysostomi.
 Et similiter dicendum est ad secundum, & tertium
 & quartum.
 Ad QUINTVM dicendum, quod forma quæ
 intellectus vidētis Deum per essentiam videt, Deus
 est ipsa essentia diuina, nec tamen sequitur quod
 sit forma, quæ est pars rei in essendo: sed quod se
 habeat hoc modo in intelligendo, sicut forma
 quæ est pars rei in essendo.
 Ad SEXTVM dicendum, quod proportio proprie
 quando nihil est aliud, quā habitudo quantitatis
 ad quantitatem, sicut quod equalis sit vna alteri vel
 tripla, & exinde trāslatū est nōmē proportionis,
 ut habitudo cuiuslibet ad aliam alterā proportio
 ninetur, sicut dicitur, quod equalis est proportio
 ma inquantū se habeat ad formā ut materia eius,
 nō considerata aliqua habitudine quantitatis, & si-
 militer intellectus creatus est proportio ad
 vidēdū diuinā essentiam, inquantū se habeat ad ip-
 sam quodammodo, ut ad formā intelligibilem, quæ
 secundum quantitatem virtutis, nulla possit esse
 proportio propter distantiam infinitam.
 Ad SEPTIMVM dicendum, quod ad cognitionē
 nō requiritur assimilatio, nisi pp hoc recognos-
 scens aliquo modo cognito vniatur, per hoc
 autē est vnio quæ vnitur ipsa res per essentiam
 intellectui, quā si vniretur per similitudinem
 Et ideo quia essentia diuina vnitur intellectu
 angeli, ut forma, non requiritur quod ad eā corres-
 pondēdam aliqua eius similitudine in formam
 mediante cognoscat.
 Ad OCTAVVM dicendum, quod authoritas illa Diony-
 syj & Damasceni intelligēda est de visione
 qua intellectus vtiōris videt Deum per aliquam
 formam, quia illa forma deficit a representatione
 diuinæ essentia, & ideo per eam nō potest videri
 diuina essentia, sed tū cognoscitur, quod Deus est
 super illud, quod de ipso intellectu repræsentatur,
 unde illud quod est remanet occultum. Et hoc est
 nobilissimus modus cognitionis ad quem pertine-
 nire possumus i via. Et ideo nō videmus de Deo
 quid est, sed quid non est. Sed ipsa diuina essentia
 sufficienter repræsentat se ipsam, & ideo quāuis
 sit intellectui, ut forma, de ipso Deo videtur
 solum, quid non est, sed etiam quid est.
 Ad NONVM dicendum, quod diuina claritas
 lectum vtiōris excedit quātum ad duo. Excedit
 enim ipsam virtutem intellectivam, & ex hoc
 quiritur, quod non sit tanta perfectio visionis
 vtiōris, quanta est perfectio essentia sue, quia effi-
 cia actionis mensuratur secundum virtutē agentis.
 Excedit et formam, quia intellectus nolens
 intelligit: & ideo Deus nunc per essentiam nō
 videtur, ut ex dictis patet. Sed in visione beata Deus
 excedet quidē virtutē intellectus nostri, unde nō
 ita perfecte videbitur sicut perfecte est, non autē
 excedet formā qua videbitur scilicet essentia
 & ideo ipsum quod est Deus, videbitur.
 Ad X. dicendum, quod ratio Diony. procedit de
 cognitio-

D. 485.

Q. 5. & 36.

Lib. 2. sent. dist. 1. per totum

cognitione viæ, quæ est secundum formas existentiæ creatorum, & ideo nõ potest peringere ad id, quod est supra existens. hoc autem non erit in visione patriæ, & ideo rõ eius non est ad propositum.

Ad xi. dicendũ, quod auctoritas illa Dion. est intelligenda de visione viæ, qua cognoscit Deus p aliquã formam creatam, & hoc ratione iam dicta.

Ad xii. dicendũ, qd ideo oportet esse maiorẽ efficaciam visus ad hoc qd a remotiori videat, quia visus est potentia passiva. potẽtia aut passiva quãto est pfectior, tãto potest moveri a minori: sicut cõverso potentia activa quanto est perfectior, tãto magis movere potest: quanto. n. aliquid magis est calefactibile, tãto a minori calefit. quanto autẽ

aliquid a remotiori vñ, tãto sub minori angulo vñ, & ita minus est quod ad visum de visibili pervenit: sed si equalis forma perveniret a p. p. in quo, & remoto, non magis videretur propinquum q̃ remotum.

Ipsẽ autem Deus quãvis in infinitũ distet ab intellectu angelico, tamen tota essentia sua intellectui coniungitur, & ideo nõ est simile.

Ad xiii. dicendũ, qd duplex est iudiciũ. Vnũ, quod iudicamus qualiter res esse debeat, & hoc iudicium non est nisi superioris de inferiori. Aliud est, quod iudicatur qualiter res sit, & hoc iudicium potest esse & de superiori, & de equali, nõ. n. minus possum iudicare de Rege, an sit, vel sedeat, quã de rustico, & tale iudicium est in cognitione.

Ad xiiii. dicendũ, qd iudicium non est actio q̃ egrediat ab agente in rem exteriorem quæ p eã transmutetur: sed est operatio qdã in ipso operãte consistens vt perfectio ipsius: & ideo nõ oportet, quod illud de quo iudicatur intellectus, vel sensus, sit, vt passum, q̃uis per modũ passi significet: immo magis sensibile, & intelligibile, de quo est iudicium se habet ad intellectum, & sensum, vt 4 agẽs, in quãtum sentire, vel intelligere pati quoddã est.

Ad xv. dicendũ, quod intellectus creatus nõ quã pertingit ad essentiam diuinam, vt sit eiusdem nature cum ea: pertingit tamen ad ipsam, vt ad formam intelligibilem.

ARTICVLVS II.

Vtrum intellectus angeli, ac hominis beati essentiam diuinam comprehendat.

Secundo queritur, vtrum intellectus angeli, vel hominis beati essentiam diuinam comprehendat. & videtur quod sic. simplex enim si videtur, totum videtur: sed essentia diuina est simplex. ergo cum angelus beatus eam videat, totam videt, & sic comprehendit. Sed diceretur, quod licet videatur tota, non tamen totaliter.

¶ 2 Sed cõtra, Totaliter dicit quẽdã modum: sed ois modus diuinæ essentiæ est ipsa met essentia: ergo si videbit ipsa essentia tota, videbitur totaliter.

¶ 3 Præt. Efficacia actionis mensuratur secundum formam, quæ est principiu agendi ex parte ipsius agentis, sicut de calore & calefactione patet: sed forma qua intellectus intelligit, est principium intellectualis visionis. ergo tanta erit efficacia intellectus videntis Deum, quanta est perfectio diuinæ essentiæ. ergo comprehendet ipsam.

¶ 4 Præt. Sicut per demonstrationẽ scire est perfectissimus modus cognoscendi complexa, ita scire quod quid est, est perfectissimus modus cognoscendi incomplexa: sed omne complexum quod scitur per demonstrationẽ, comprehendit. ergo omne id de quo scitur qd est, comprehendit; sed illi qui vident Deũ per essentia sciunt de eo quid est, cũ nihil aliud sit scire quid est, quã scire essen-

tia rei. ergo cõprehendit angeli diuinã essentia.

¶ 5 Præt. Philip. 3. dicitur. Sequor autẽ si quo modo comprehendam &c. sed Deus perfecte cõprehendit Apostolum. ergo Apostolus ad hoc tẽdebat, quod perfecte comprehenderet Deum.

¶ 6 Præt. glo. ibidem dicit. Vt comprehendam, vt cognoscam q̃ sit immensitas Dei quẽ omnem intellectum excedit; sed non est incomprehensibilis nisi ratione immẽstratis. ergo beati perfecte comprehendunt diuinam essentiam.

SED CONTRA est, qd Ambr. dicit super Luc. eã, quæ in Deo habitat, plenitudinẽ bonitatis nemo cõspexit, nemo mente, aut oculis comprehendit.

¶ 2 Præt. Secundum August. in eodem lib. illud comprehenditur, cuius fines circumscribi possunt; sed de Deo hoc est impossibile, cum sit infinitus. ergo non potest comprehendi.

¶ 3 Præt. Aug. dicit in lib. de Videndo Deum. Dei plenitudinem non solum oculis corporis, sed nec mente aliquis aliquando comprehendit.

RESPON. Dicendum, quod illud proprie dicitur comprehendi ab aliquo, quod ab eo includitur; dicitur. n. aliquis aliquid comprehendere, quando simul ex omnibus partibus apprehendere potest, quod est vndiq; inclusum habere; quod autẽ includitur ab aliquo, non excedit includens, sed est minus includente, vel saltẽ a quale, hæc autẽ ad quãtitatem pertinent. vnde secundum duplicem quãtitatem est duplex modus comprehensionis. s. s. m. quantitatẽ dimensionam, & virtuatẽ, secundũ dimensionam quidem, vt dolium comprehendit vinum; secundum virtuatẽ autem, vt materia dicitur comprehendere formam, quando nil materiæ remanet imperfectum a forma, & per hunc modũ dicitur aliqua vis cognitiua comprehendere suũ cognitum, in quantum. s. cognitum perfecte substat cognitioni eius, tunc autem a comprehẽsione deficit, quando cognitum cognitionem excedit. hic autẽ excessus diuersimode in diuersis potentis considerandus est. In potentis. n. sentitiuis obiectum comparatur ad potentiam non solum secundum quantitatẽ virtuatẽ, sed etiam s. m. quantitatẽ dimensionam, eo quod sensibilia movent sensum, vt pote in magnitudine existentem, non solum ex vi qualitatis propriorum sensibiliũ, sed secundum quantitatẽ dimensionam, vt patet de sensibilib. communib. Vnde comprehẽsio sensus potest impediri dupliciter. Vno modo, ex excessu sensibilib. secundum quantitatẽ virtuatẽ, sicut impeditur oculus a cõprehensione solis; quia virtus claritatis solis, quæ est visibilis, excedit proportionem virtutis visivæ, quæ est in oculo. Alio modo, propter excessum quantitatis dimensionam, sicut impeditur oculus ne comprehendat totam molã terre; sed partem eius videt, & partem non, qd in primo impedimento non accidebat; simul .n. omnes solis partes videntur a nobis; sed non perfecte, sicut visibilis est. Ad intellectum autem cõparatur intelligibile, per accidens, quidem etiã secundum quantitatẽ dimensionam, in quãtum intellectus a sensu accipit; vnde etiam intellectus noster impeditur a comprehensione infiniti secundum quantitatẽ dimensionam; ita quod aliquid eius est in intellectu, & aliquid extra intellectum: per se autem non comparatur ad intellectum intelligibile secundum quantitatẽ dimensionam, cum intellectus sit virtus, non vtens organo corporali: sed per se comparatur ad ipsum solum secundum quantitatẽ virtuatẽ & ideo in

Quæst. dist. S. Tho. VV his

Glo. Eph. 5.

Glo. ord. super illud, vt possit comprehendere.

Li. 1. in Lu.

Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

In corp. art. & ad p. 4. 5.

D. 794. Et 795. Et 796.

1. p. 41. art. 7.